

Во периодот од 10ти до 21ви ноември 2025 година во Белем се одржува Конференцијата на Обединетите нации за климатски промени (COP30) што се одржува во Белем, Бразил. Во продолжение видете ги новостите. Во продолжение видете ги новостите кои произлегуваат од самитот досега, вклучувајќи ги клучните одлуки, договори и активности насочени кон завршување на глобалните климатски активности и одржлив развој..

Во Белем, каде COP30 влегува во својата втора и најинтензивна недела, преговорите се засилуваат со пристигнување на високи политички претставници и подигање на дискусиите на ново ниво. Во фокусот се клучните прашања поврзани со глобалната транзиција од фосилни горива, обезбедувањето праведна поддршка за заедниците и унапредувањето на финансирањето за адаптација. Овој период е пресуден за постигнување договори што ќе го насочат светот кон поамбициозна и поправедна климатска акција.

Билтен 17.11.2025

Бидејќи втората недела COP30 започнува денес, се очекува преговорите дополнително да се забрзаат. Учесството на високо ниво ќе биде сè поизразено и ќе пристигнуваат високи претставници, па затоа се очекува дискусиите да се префрлат од техничко на политичко ниво, а се очекува да се донесат одлуки за некои од најчувствителните прашања.

Со отсуството на САД, ЕУ има златна можност да ја пополни празнината во амбициите и да ја докаже својата вредност, но сепак овој вид лидерство досега не се материјализираше во првата недела од преговорите во Белем. Истовремено, и покрај најавените напори на бразилското претседателство да ги држи загадувачите подалеку, влијанието на фосилното гориво останува недвосмислено во Белем, со 129 претставници од фосилната индустрија кои учествуваат преку европски државни делегации или бизнис асоцијации.

Белем е исто така првиот COP откако Меѓународниот суд на правдата разјасни дека амбициозната климатска акција е правна обврска втемелена во човековите права и меѓународното право. Десет години по Парискиот договор, оваа имплементациска COP мора да испорача транзиција од фосилни горива, да воспостави глобален механизам за праведна транзиција и да ја затвори глобалната празнина во амбициите што и понатаму ги изложува ранливите заедници на ризик ширум светот.

Претстојни одлуки за транзиција од фосилни горива (TAFF)

На COP30, дискусиите за продолжување со патоказот за транзиција од фосилни горива конечно добиваат политичка тежина. Сепак, тие сеуште не обезбедуваат доволно јасност и амбиција потребни за да постигне трансформативна промена на нашите енергетски системи што ќе го задржи загревањето под 1.5°C и ќе обезбеди јасен глобален одговор на јазот во амбициите идентификуван од Синтетичкиот извештај. Декларацијата од Колумбија претставува конструктивен обид за градење на коалиција на политичка волја потребна за напредок на овој COP. Иако не е толку амбициозна колку што бараат науката и правичноста, декларацијата игра клучна улога во собирањето на критичната маса потребна за насочување на преговорите кон суштината на глобалното постепено укинување на фосилните горива. CAN Europe работи кон активна поддршка од ЕУ на иницијативите што се движат во вистинската насока, вклучително и TAFF патоказот предложен од претседателот Лула. Првичните размени меѓу страните укажуваат на поголема подготвеност за договор во Белем за процес на развој на TAFF патоказот, но вистинскиот напредок ќе зависи од придвижувањето низ другите точки на агендата.

Гледајќи напред, владите мора да ги претворат овие политички сигнали во конкретни чекори. Моментумот не е доволен: преговарачите мора да стават суштина за да го прекинат застојот и да се осигура дека патоказот води до резултати во реалниот свет: брзо намалување на производството и потрошувачката на фосилни горива, а воедно и зголемување на праведните транзиции ориентирани кон луѓето во сите региони. Веродостојниот исход од COP30 мора цврсто да ја зацврсти глобалната транзиција од фосилните горива, поткрепена со детална работа што започнува веднаш по Белем.

Повик за ВАР (Механизам за Акција од Белем)

Светот е во неволја. Без итна акција, работниците, заедниците и целите држави ќе останат зад себе, а климатските активности ќе застојат. На меѓународната заедница и е потребно да обезбеди подобра поддршка и насоки за тие да можат да постигнат праведна транзиција. Синоќа, знакот за Механизмот за Акција од Белем (ВАМ) за Глобална Праведна Транзиција се појави на различни места во Белем, повикувајќи ги страните да обезбедат пробив за праведната транзиција на COP30, да изберат праведност наместо неуспех и да покажат дека мултилатерализмот сè уште може да испорача резултати за луѓето и планетата.

Праведната транзиција чекори во вистинската насока

Вистинската праведна транзиција значи многу повеќе од премин кон обновлива енергија – таа подразбира обезбедување дека патот е усогласен со Парискиот договор и ги почитува човековите права, трудовите права, родовата еднаквост како и интегритетот на екосистемите и биодиверзитетот. Таа бара зацврстување на социјалниот дијалог и значајно учество, закнење на жените и обезбедување меѓугенерациска еднаквост, истовремено заштитувајќи ги правата на домородните народи, вклучително и правото на слободна, претходна и информирана согласност (FPIC), како и заштита за оние во доброволна изолација или во првичен контакт. Праведната транзиција ја признава суштинската улога на работниците, лицата со африканско потекло, локалните заедници, мигрантите, децата, лицата со попреченост и оние во ранливи ситуации, обезбедувајќи никој да не биде оставен зад себе. Нејзиното постигнување бара ново и дополнително финансирање засновано на грантови и високи концесискисредства, како и инструменти што не создаваат долг, заедно со локално водени мерки за адаптација и силни мерки за социјална заштита. Патеките за праведна транзиција мора да бидат интегрирани во развојот и спроведувањето на НДЦ-ите, НАП-овите и LT-LEDS, додека глобалните механизми за координација, како што е Глобалниот механизам за праведна транзиција, треба јасно да ги дефинира своите функции – координација, акција и поддршка и размена на знаење – при што обезбедуваат застапеност за сите набљудувачки групи.

Важно е да се напомене дека принципите на праведна транзиција треба да ги води сите аспекти на енергетската транзиција, од постепено укинување на фосилните горива и распоредување на обновливи извори до управување со критични минерали, како и трансформација на прехранбените системи и земјоделството, вклучувајќи ги малите земјоделци, селаните и руралните заедници на секој чекор.

COP30 мора да испорача амбициозна обврска за адаптација

COP30 мора да испорача обврска за финансирање на адаптацијата. И тоа не било каква обврска: обезбедување тројно зголемување на средствата на најмалку 120 милијарди американски долари годишно до 2030 година за адаптација.

Како што влегуваме во Втората недела, а ролеркостерот на политиката на COP неизбежно се забрзува, потребен е потсетник: амбицијата без квалитет е само многу сјајна бројка. А сјајните бројки, како што покажува историјата, не наводнуваат полиња, не градат домови ниту ги заштитуваат средствата за живот.

Ако новата цел е да значи нешто за заедниците што живеат на првата линија на климатската криза, таа мора да се изгради врз основа на вистински, достапни јавни финансии базирани на грантови. Тоа значи да не се туркаат земјите во понатамошни долгови преку неконцесиски заеми или да се пренесува поддршката за

прилагодување на приватно финансирање. Приватните инвеститори можат да направат многу работи - да идентификуваат „ризик“, да бараат профит, да дизајнираат комплицирани табели - но тие не се сигурен столб на поддршката за малите земјоделци, крајбрежните заедници или маргинализираните групи кои се обидуваат да ги преживеат последиците што не ги предизвикале.

Ова не се апстрактни ризици. Тие се секојдневни последици од нејасни дефиниции и креативно сметководство. Заедниците на терен премногу добро знаат што се случува кога квалитетот кога се губи. Пораката е едноставна: COP30 треба да испорача обврска за финансирање на адаптацијата која не е само голема по квантитет, туку и силна по квалитет. Заедниците заслужуваат повеќе од бројки, тие заслужуваат поддршка што всушност можат да ја користат.

Добрата вест е дека финансирање веќе има канали што функционираат. Еден од нив е Фондот за адаптација. Тој доделува грантови, поддржува локално водени акции и е директно достапен за земјите што непропорционално ги сносат трошоците од климатските влијанија

Барајте климатска правда; Ослободете ги сите

Нема климатска правда без човекови права. Не може да има повици за еднаквост и трансформација без отворен граѓански простор.

Веднаш пред вратите на COP30, реалноста е сурова. Најмалку 413 бранители на земјиштето и животната средина се убиени или исчезнати во Бразил од 2012 година. Многумина дури и не можеа да присуствуваат поради страв од понатамошни закани. На почетокот на минатата недела, домородните демонстранти кои се соочуваат со влошување на прекршувањата, инвазивните и штетните проекти и грабежот на земјиштето, и кои се исклучени од разговорите, се судрија со обезбедувањето во Сината зона. Тоа беше болен приказ на исклучувањето на нивните барања и дејствување од овие простори и на прекршените ветувања на владите кон домородните народи, како што беше нагласено на уште еден седечки протест во петокот. Како што правилно истакна IPFCC, „домородните народи и нашите претставнички структури продолжуваат да бидат маргинализирани и им е одбиен соодветен пристап до просторите каде што се донесуваат одлуки за нашите земјишта, води и територии“.

Во меѓувреме, извршниот секретар на UNFCCC повика на зголемена безбедност и прекин на протестите пред влезот на COP, без никакво споменување на потребата од заштита на правото на мирен протест на еден од ретките простори каде што сите луѓе можат да се соберат за заеднички да ги искажат своите барања. Овој повик ги поткопува човековите права, поставува опасен преседан и мора веднаш да се

поништи, дозволувајќи им на протестите да продолжат. Домородните народи, луѓето од африканско потекло, бранителите на човековите права во животната средина и другите заедници на првата линија се оние што нè носат поблиску до ефективни решенија за климатската криза.

Емисиите на CO₂ во 2025 – највисоки досега

Врз основа на годишното објавување на прелиминарната анализа на Глобалниот проект за јаглерод во четврток, емисиите на CO₂ од човекот ќе пораснат на рекордно високо ниво од околу 42 милијарди тони во 2025 година. Трендот е многу јасен и ја нагласува потребата богатите земји веднаш да започнат со постепено укинување на фосилните горива и да преминат на 100% обновливи извори со солидарност и финансиска поддршка за земјите во развој.

Експертска група составена од околу 100 глобални експерти истакна дека оваа година се очекува емисиите од фосилни горива да пораснат за околу 1% во споредба со 2024 година, надминувајќи 38 милијарди тони. Ова е исто така уште еден глобален рекорд, поттикнат од секторските емисии од употребата на јаглен, нафта и гас, емисиите од кои секоја има регистрирано раст од околу 1%. Концентрацијата на CO₂ во атмосферата се очекува да достигне 426 ppm во 2025 година, највисока во последните 14 милиони години.

Од големите емитери, емисиите на САД се предвидува да пораснат најмногу во 2025 година, за 1,9%, додека емисиите на ЕУ се предвидува да пораснат за 0,4%. Овие проекции означуваат значително поместување од трендовите забележани во последните 10 години, во кои емисиите на САД и ЕУ забележаа намалување од околу 1,2% и 2,5% годишно.

Вреди да се напомене фактот дека додека емисиите во земјите во развој Индија и Кина се предвидува да пораснат за 1,4% и 0,4%, тие се значително пониски од просечното годишно зголемување забележано во изминатата деценија. Ова намалување на стапките на раст на нивните емисии на CO₂ се должи на значителниот раст на сончевата и ветерната енергија, подобрената енергетска ефикасност и растот на електричните возила.

Емисиите од промената на намената на земјиштето, првенствено од тропското уништување на шумите, бележат мало намалување на околу 4%. Сепак, расте загриженоста дека од 1960 година наваму, речиси една десетина од зголемувањето на атмосферскиот CO₂ може да се препише на климатските последици од глобалното затоплување. Овој удел нагло се зголеми во последната деценија, предизвикан од почестите суши и шумски пожари ширум светот. Во Латинска Америка, особено во Амазон, овие климатски влијанија сега се водечка причина за загубите на јаглерод од промената на намената на земјиштето.

ЗГ „ЦЕНТАР ЗА КЛИМАТСКИ ПРОМЕНИ“

Тел: +389 2 5208 330

Е-маил: ckp.skopje@gmail.com
contact@ckp.org.mk
www.ckp.org.mk

Ефективниот мултилатерализам е единствениот начин за вистинска климатска правда

Ефективниот мултилатерализам е од суштинско значење за обезбедување вистинска климатска правда. Акцентот мора да биде на ефективноста: климатскиот режим треба да функционира, и да биде способен да ги постигне целите на Парискиот договор.

Десет години по Париз, со уште еден циклус на слаби НДЦ-и и со разјаснување на обврсите на државите од страна на Меѓународниот суд на правдата пораката е јасна - процесите мора да се рекалибрираат за да се овозможи правично донесување одлуки, да се обезбеди одговорност и да се ослободат климатските преговори од влијанието на фосилните горива.

Клучните чекори вклучуваат:

- следење и преглед на Глобалната агенда за климатска акција за да се обезбеди вистинска одговорност и усогласеност со одлуката на Меѓународниот суд на правдата за климата;
- справување со корпоративното влијание на UNFCCC преку конкретни мерки и зголемување на транспарентноста во процесите на UNFCCC;
- заштита на граѓанскиот простор преку обезбедување учество, пристапност и прифатливост преку фер договори со земјите домаќини и силни заштитни мерки за човекови права.

Досега не е забележана позиција од делегациите на Западен Балкан за горенаведените преговарачки дискусии.